

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 053 Психологія
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування «Практична
психологія»
(назва магістерської програми)

на тему: **«АБ'ЮЗ ЯК СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНЕ ЯВИЩЕ
XXI СТОЛІТТЯ»**
(назва теми)

Виконавець:
здобувач 2 курсу бзф12м групи
факультету ЦЗВФН
_____Курганська Елеонора Іванівна
/підпис/

Науковий керівник
Професор кафедри МППП
доктор психологічних наук
_____Асєєва Юлія Олександрівна
/підпис/

ОДЕСА – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження вже проявляється в назві, особливо в умовах воєнного стану, як ніколи раніше, мегаактуальними є питання своєчасного надання психологічної допомоги та аб'юзу як соціально-психологічного явища ХХІ століття.

Процес еволюції навчив людину стримувати власні біологічні інстинкти, але і сьогодні їх взаємодія з сімейними, суспільними, культурними та іншими факторами зовнішнього характеру створює ситуації, в яких виникає насильство.

Аб'юз – це спроба однієї людини домінувати над іншою. Він може виявлятися у формі фізичного, психологічного, сексуального і економічного насилля.

Ментальний аб'юз, на відміну від фізичного, набагато важче ідентифікувати через що досі немає узгодженого погляду на визначення «психологічного насильства», а сексуальне насильство, хоч і поширене в усьому світі, має прихований характер, що ускладнює оцінку масштабів цього явища.

Проблемна ситуація полягає у гендерованому характері насильства. Аб'юзерами можуть бути як чоловіки, так і жінки. Жінки й чоловіки вдаються до аб'юзу по-різному і страждають від різних його виявів залежно від нормативних гендерних ролей.

Проблема домашнього аб'юзу розглядались в працях таких відомих вчених як Ю.О. Асєєва, І.А. Ботнаренко, Т.І. Возна, А.М. Волощук, А.А. Галай, В.О. Галай, Л.М. Сукмановська та ін., а також іноземних вчених, таких як Адам Гілад, Барбара Зімба, Ліз Келлі, Сара Кей Смулленс, які теж зробили вагомий внесок у дослідження вищезазначеної теми.

Разом з тим, не дивлячись на високий рівень зацікавленості науковцями зазначеною темою, домашній аб'юз залишається й досі досить актуальною актуальною темою та потребує поглибленого розгляду та розробки нового понятійного апарату для її опису і потребує подальшого поглибленого дослідження.

Аб'юз – це міждисциплінарне явище, тому над вивченням глибинних проблем актів насилля, розумінням поведінки жертв та аб'юзерів працюють дослідники різних галузей науки, серед них Л. Альтюссер, Е. Берн, Р. Коллінз, З. Фройд, М. Фуко та багато інших.

Історичне підґрунтя аб'юзу, стереотипи, що він тягне за собою, брак теоретичного матеріалу та досліджень у цій галузі, необізнаність індивідів щодо видів насильства, а також замовчування даного явища викликають необхідність досліджень у даному напрямку та підтверджують актуальність теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою є дослідження специфіки прояву аб'юзивної поведінки особистості. Завдання, які були поставлені на початку дослідження:

- визначити понятійний апарат «аб'юзу», «андроцентризму», «газлайтингу», «гетсбінгу», «слатшеймінгу»;
- дослідити психологічний аб'юз та його зв'язок з іншими формами аб'юзу в контексті австрійського дослідження; виявити особливості емоційного аб'юзу як соціально-психологічного явища;
- охарактеризувати аб'юз як форму психологічного насильства в партнерських стосунках;
- розглянути методи та процедури дослідження впливу аб'юзу на жінок в партнерських відносинах;
- проаналізувати результати дослідження;
- здійснити аналіз ступеню токсичності в партнерських відносинах
- розробити рекомендації стосовно подолання аб'юзивних партнерських відносин нівелювання психічних розладів внаслідок впливу токсичних відносин.

Об'єкт дослідження: явище аб'юзу, його види, прояви, наслідки.

Предмет дослідження: аб'юз як соціально- психологічне явище

Для розв'язання поставлених завдань використовувались такі методи дослідження: теоретичні методи: комплексний аналіз наукових праць з проблеми, що розглядається, наукової літератури для виявлення сутності поняття «аб'юзу», його видів та форм; теоретико-порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми, систематизація науково-методичних засад досліджуваної проблеми; емпіричні методи: метод контент аналізу та емпіричні такі як психологічне тестування та ін.

Апробація результатів:

1. Курганська Е. Характеристика аб'юзу як форми психологічного насильства в партнерських стосунках. Ментальне здоров'я . 2024. Вип.4.
2. Курганська Е. Психологічний аб'юз та його зв'язок з іншими формами аб'юзу. Ментальне здоров'я . 2024. Вип. 4.
3. Курганська Е.І. Публічні виступи як важливий напрям розвитку soft skills для студентів ХХІ століття. V Міжнародна науково-методична конференція «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку. (м. Одеса, 3-4 лютого 2022 р.) Одеса: ОНЕУ, 2022. 390 с. С.266-269
4. Курганська Е.І. Роль лідерства в умовах воєнного стану. Світ наукових досліджень. Випуск 9: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з економіки, інформаційних

систем і технологій, психології та педагогіки. – Тернопіль, 26.05.2022.

5. Курганська Е.І. Случинська І.А. Лідерські якості та власні домінанти як фактори впливу на вибір кар'єрної стратегії. V Міжнародна науково-методична конференція “Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку”. (м. Одеса, 3-4 лютого 2022 р.) Одеса: ОНЕУ, 2022. 390 с. С. 152-155
6. Курганська Е. Світ наукових досліджень. Матеріали міжнар. науково – практ. інтернет– конф. Психологічні науки. (17.12.2024р. Тернопіль). – Тернопіль. – 2024. Випуск 36
7. Курганська Е. Дев'яносто другі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки. – правові дискусії: матеріали міжнар. науково – практ. інтернет – конф. Серія: Соціальні та гуманітарні науки. Психологічні науки. (18.12.2024 р. Львів). – Львів. – 2024 р.

Опис структури роботи. Виконані завдання надали змогу визначити структуру роботи: вступ, три розділи, які вміщують 8 підрозділів, висновки, пропозиції та додатки.

Обсяг роботи складає 107 сторінок, з них 91 сторінку основного тексту. Список використаних джерел містить 117 найменувань.

Зміст роботи доповнений додатковим матеріалом, викладеним у додатках

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АБ'ЮЗУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЯВИЩА» розглянуто понятійний апарат «аб'юзу», «андроцентризму», «газлайтингу», «гетсбінгу», «слатшеймінгу» ; досліджено психологічний аб'юз та його зв'язок з іншими формами аб'юзу в контексті австрійського дослідження; надано характеристику аб'юзу як форми психологічного насильства в партнерських стосунках.

У другому розділі «ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АБ'ЮЗУ НА ЖІНОК В ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ» проаналізовано методи та процедури дослідження впливу аб'юзу на жінок в партнерських відносинах; проаналізувати результати дослідження; здійснено аналіз ступеню токсичності в партнерських відносинах.

У третьому розділі «РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОДОЛАННЯ АБ'ЮЗУ В ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ» розроблено рекомендації стосовно подолання аб'юзивних партнерських відносин нівелювання психічних розладів внаслідок впливу токсичних відносин

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Ми дослідити поняття аб'юзу як складне соціально-психологічне явище, що охопило достатньо широкий спектр його форм та прояву, сутність якого розглядається в аспекті систематичного, повного чи періодичного застосування та використання ментального, фізичного, психологічного, емоційного, сексуального або економічного прояву насилля або сили для застосування контролю чи підкорення волі іншого індивіда.

В процесі дослідження ми зверталися до контексту соціально-психологічного аб'юзу, звісно, маємо на увазі відображення порушень в аспекті міжособистісних стосунків, чи глибокого дисбалансу влади, чи впливу суспільних норм на поведінку.

Дослідження та визначення аб'юзу як явища є важливішим щодо розуміння факторів та наслідків впливу, причин, механізмів заруску та їх наслідків.

Розглянемо більш детально понятійний апарат термінів: «аб'юзу», «андроцентризм», «газлайтинг», «гетсбінг» і «слатшеймінг».

За результатами дослідження, було виконано, поставлені завдання:

1. визначено понятійний апарат «аб'юзу», «андроцентризму», «газлайтингу», «гетсбінгу», «слатшеймінгу»;
2. досліджено психологічний аб'юз та його зв'язок з іншими формами аб'юзу в контексті австрійського дослідження; виявити особливості емоційного аб'юзу як соціально-психологічного явища;
3. охарактеризовано аб'юз як форму психологічного насильства в партнерських стосунках;
4. розглянуто методи та процедури дослідження впливу аб'юзу на жінок в партнерських відносинах;
5. проаналізовано результати дослідження;
6. здійснено аналіз ступеню токсичності в партнерських відносинах
7. розроблено рекомендації стосовно подолання аб'юзивних партнерських відносин нівелювання психічних розладів внаслідок впливу токсичних відносин.

В основі аб'юзу в партнерських стосунках лежить емоційне насильство.

Одна з важливих рис аб'юзивних дій заключається в її циклічності.

Психологічне насильство – це інциденти, що повторюються (патерни). Наявність патерну – важливий індикатор насильства, що відрізняє його від конфлікту.

Перспективним напрямком розвитку наукової проблематики є вивчення психологічного профілю жертви, діагностування віктимної поведінки, як основа для розробки плану по її корекції.

АНОТАЦІЯ

Курганської Елеонори Іванівни

«Аб'юз як соціально- психологічне явище ХХІ століття».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
053: “Практична психологія”

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024_.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти аб'юзу як соціально- психологічне явище ХХІ століття, визначено понятійний апарат «аб'юзу», «андроцентризму», «газлайтингу», «гетсбінгу», «слатшеймінгу»; досліджено психологічний аб'юз та його зв'язок з іншими формами аб'юзу в контексті австрійського дослідження; виявлено особливості емоційного аб'юзу як соціально-психологічного явища;

Проаналізовано аб'юз як форму психологічного насильства в партнерських стосунках та ступінь токсичності в партнерських відносинах

Розроблено рекомендації стосовно подолання аб'юзивних партнерських відносин нівелювання психічних розладів внаслідок впливу токсичних відносин.

Ключові слова: аб'юз, насилля, токсичні відносини, психотерапія, емоційний аб'юз, ментальний аб'юз, фізичний аб'юз, економічний аб'юз, цифровий аб'юз, андроцентризм, газлайтинг, гетсбінг, слатшеймінг.

ABSTRACT

Kurhanska Eleonora Ivanivna.

“Abuse as a social and psychological phenomenon of the XXI century”.

Qualification work for a master's degree in specialty 053: “Practical Psychology”.

Odesa National Economic University - Odesa, 2024_.

The paper examines the theoretical aspects of abusive behavior as a social and psychological phenomenon of the XXI century, defines the conceptual apparatus of “abusive behavior”, “androcentrism”, “gaslighting”, “gatsbying”, “slut-shaming”; examines psychological abusive behavior and its relationship with other forms of abusive behavior in the context of Austrian research; reveals the features of emotional abusive behavior as a social and psychological phenomenon;

Analyzed abuse as a form of psychological violence in partnerships and the degree of toxicity in partnerships

Recommendations for overcoming abusive partnerships and leveling mental disorders due to the impact of toxic relationships are developed.

Keywords: abuse, violence, toxic relationships, psychotherapy, emotional abuse, mental abuse, physical abuse, economic abuse, digital abuse, androcentrism, gaslighting, gatsbying, slut-shaming.